

Хочемо справедливости

Подаємо нашим читачам сумну вістку:

Головна квартира ІРО не включила „Нашого Життя“ в список тих українських газет, що мають далі виходити в американській зоні Німеччини. Як причину подало нам, що в „Нашому Житті“ був уміщений допис про табір ДП в Мюнхені-Ляймі. Дирекція того табору подала скаргу до Головної Квартири ІРО, і Головна Квартира, не вислухавши представників „Нашого Життя“, не приділила паперу для нашого органу.

Редакція „Нашого Життя“ стверджує, що від дирекції табору ДП в Ляймі була вимога назвати автора листа, вміщеного в нашому органі. Членом редакції було загрожено арештуванням, коли вони не подадуть імені дописувача. З свого боку — редакція „Нашого Життя“ пропонувала представникам дирекції табору в Ляймі, щоб вони вмістили своє спростування в „Нашому Житті“. На жаль, дирекція табору предстала справу перед Головною Квартирою ІРО в своєму світлі і поставила під загрозу саме існування „Нашого Життя“. Уважаємо, що це рішення ІРО суперечить засадам демократичної преси. Наші люди в таборі ДП пережили на собі два тоталістичні режими — больше-

вицький і фашистський. Ще й досі вони залякані. Не можна сказати, щоб у всіх таборах ДП не було моральної та матеріальної кривди для мешканців: у деяких таборах ще й досі певна політична група забороняє поширення органів української демократичної преси, в тому числі й „Нашого Життя“; в деяких таборах мешканці не дістають належного їм харчування і т. ін. Коли б про це не згадувала преса, то вона не виконала б своєї основної повинності — служити оздоровленню відносин у нашому суспільстві. Само собою, дописувачі, які подали б нам неправдиві відомості про тих або інших осіб чи про інституції, — мусять пам'ятати, що редакція вважала б за свій моральний обов'язок передати їхні імена для суду. Тут не може бути ніякого сумніву. Але — з другого боку — для цього має бути зроблена перевірка і — судова розправа. Рішення, накинене згори, як у справі „Нашого Життя“, не може нікого задовольнити і переконати.

Видавництво „Наше Життя“ розуміє, що в умовах окупації преса мусить мати певні обмеження політичної й іншої натури. Але мінімум свободи має бути забезпечений для нашої преси, коли хочемо зберегти свою людську гідність. Це — основна вимога демократії.

Політичний огляд

ОСТАННЯ «ВТЕЧА» ЯНА МАСАРИКА

З Праги повідомляють, що чехо-словацький міністр зовнішніх справ д-р Ян Масарик 10 березня ц. р. вискочив з вікна другого поверху будинку свого міністерства і таким способом заподіяв собі смерть. Син першого президента Чехо-Словацької народився у Відні 1886 року, студював у Празі, Відні і в Нью-Йорку, працював у Чикаго, на батьківщині своєї матері. В р. 1914 вернувся до Австрії, служив як старшина при австрійському війську, в останньому році війни був уже під поліційним наглядом. По війні вступив на дипломатичну службу, а потім заступав свою батьківщину в Вашингтоні і в Лондоні. Як посол у Лондоні, одружився з американкою; батько та брат її також були дипломатами. Коли Гітлер обсадив Чехо-Словацьчину, Масарик разом з Бенешом залишив край і виступав у Франції, Англії та в Америці зі звітами, писав книги, видавав газети, всюди тільки на одну тему: „Визвольте мою батьківщину“.

Від 1940 р. до закінчення світової війни Масарик був міністром закордонних справ у чехо-словацькому еміграційному уряді в Лондоні. Коли Чехо-Словацьчина була визволена від гітлерівців, Масарик та його приятелі уявляли свою батьківщину, як міст між сходом і заходом.

Його нагла смерть спричинила велике замішання в чехо-словацькому кабінеті, тому лише через п'ять годин повідомили край про цю трагедію. Найглибше цю трагічну смерть переживатиме президент Бенеш.

Тлінні останки Масарика були виставлені на Градчанах, а 13 березня відбувся похорон у присутності майже пів мільйона чол., присутні були президент Бенеш, закордонні дипломати і весь новий уряд. Посмертну промову мав прем'єр Готвальд, згадавши, що небіжчик не був „аві реакціонером, ані контрреволюціонером“. Своєю смертю Ян Масарик хотів довести світові, що для справжніх демократів немає іншого виходу з страшної дійсності в сьогоднішній ситуації Чехо-Словацьчини.

ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНА

Американський кореспондент пише, що закордонні дипломати в Празі переконані, що смерть Масарика завдала комуністам тяжкого удару, бо Масарик і президент Бенеш були лише вивіскою для демократії, вивіскою, за якою ховались комуністи.

Колішній генерал чехо-словацької армії Лев Прхала, теперішній президент чехо-словацького комітету в Лондоні, каже, що Масарик стояв під сильним натиском нового комуністичного режиму.

В Раді Безпеки ООН представник чехо-словацької делегації Папанек пропонував обговорити чехо-словацьке питання. Він казав, що теперішня ситуація в його батьківщині є небезпечною для миру й загальної становища в світі; він підозріває совети в тому, що вони допочагали комуністичній меншості зробити переворот. Він також заявив, що не відмовиться від провладу чехо-словацької делегації в ООН, хоч і під охороною советів у Чехо-Словацьчині почався терор і топтання громадських свобод. Чехо-Словацьчина — тільки знаряддя советів. Сталін зламав свою обіцянку, що Чехо-Словацьчина буде вільною державою. В самогубство Масарика Папанек не вірить. Секретар ООН відповів, що пропозиції Папанека він ніяк не зможе подати Раді Безпеки на обговорення.

Влучно заявила нещодавно робітничка партія Англії, що комуністи вважають кожного ворогом, хто не піддається їм без опору. По нашому: хто з большевизму договорюється, — той від большевизму гине.

СОЮЗ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

В дальших нарадах у Брюсселі прийнято британсько-французьку пропозицію щодо прийняття до союзу західної Європи також, крім дотеперішніх 5-ох, ще й інших держав.

У військових справах передбачено координацію і стандартизацію воєнного знаряддя, а далі й спільний, сталий військовий провід п'ятох держав. Ймовірно цей військовий пакт знайде опору в Америці і в британських доміп'янах.

Загалом наради скінчилися успішно. В кінці березня ц. р. зійдуться представники 5-ох держав, щоб підписати встановлений акт трактату на 50 років у рамках засад ООН.

Західна Європа мусить сама собі допомогти. Вона повинна мати тверду волю затримати свою свободу і незалежність, відбудувати наново своє господарство. Що швидше вона буде діяльною, то певніше може вона сподіватися рішучої допомоги всіх вільнолюбних народів світу, то швидше буде вона поважним чинником і зможе служити миру.

Тільки така об'єднана демократична західна Європа може спинити агресивність комуністичного сходу.

АНГЛІЯ

Останні події в Чехо-Словацьчині та в Фінляндії спричинилися до того, що британська робітничка соціалістична партія (лейбур парті) почала одверті дії проти комуністів і їхніх поплентачів. Також профспілка англійських урядовців має свою нову організацію: конференційний

і бойовий комітет, що каже: для комуністів немає місця в рядах державних урядовців; добре було б, якби вони, комуністи, самі покинули свої урядові посади, а найкраще — покинули край.

Під час дебатів про закордонні справи в англійській палаті лордів говорив лорд Пакенгем, що обов'язком усіх демократів цілого світу є поборювати комуністів, щоб вони не здобули жадної дальшої позиції. Далі дослівно зазначив: „Як можна рятувати світ від комунізму, коли ми без війни ніяк не могли врятуватися від нацизму?“

Прем'єр К. Етлі перед міською радою в Лондоні сказав таке: „Ми війни не хочемо, але мусимо бути підготовані, бо нова світова війна прийде нагло. Не знаємо, як нова війна виглядатиме, в кожному разі, вона не буде подібна до минулої“.

У чому велич Шевченка як поета?

1.

Про Шевченка писано вже так багато, що не знати, чи є якась потреба обговорювати питання загального характеру. Проте, в дійсності, саме питання про своєрідні властивості мистецького уміня Шевченка, як поета, майже не обговорювалось. Читачеві, також і фахівцеві — історикові літератури або критикові — мистецькі якості віршів Шевченка здаються остільки безсумнівними, що власне не ставиться і самого питання. А до того звичайно звертають увагу в першу чергу на зміст творів Шевченка, в останні часи може найбільш на політичні та соціальні моменти цього змісту. Отже, до обговорення суто естетичної теми майже не приходять.

І я, розуміється, в невеликій цій статті навряд чи зможу не тільки що вирішити, а й поставити усі питання, на які треба було б дати відповідь. Але в кожному разі хочу ці питання, меншою мірою, накреслити.

Цілком ясно, що не лише зміст творів Шевченка викликав свого часу те надзвичайне захоплення, про яке пізніше писав патетичними словами Куліш. Не дурно це захоплення Шевченком тривало з того часу, як здається, без будь-яких перерв. Розуміється, з моменту появи Шевченка в українській літературі пройшло «усього» сто років.

Але навряд чи знайдемо в світовій літературі багато письменників, яких сучасники або пізніші покоління не відкидали та які не стали б об'єктами найжорстокіших нападів тих чи інших літературних течій. Згадаємо хоч би Шекспіра, що його цілі покоління та цілі країни (Франція) відкидали досить довго, та який дочекався таких ворогів, як Бернард Шоу і Лев Толстой. згадаємо напади на Пушкіна в російській критиці 60-х років, або напади на Достоевського не лише в чужій (німецькій, українській) публіцистиці та критиці, але і в російській. (На Достоевського нападали не лише за його «ідеологію» радикалістичні сучасники, але й «реакціонер» Костянтин Леонтьєв, а десь на початку 20-го століття писали про нього досить негативні і Андрей Бєлий та Мережковський)... Шевченко належить, не зважаючи на напади Бєлінського, до тих поетів, у таланті яких найменше сумнівалися: не дарма ж навіть якісь «зубри» російського націоналізму все говорять про те, що вони, мовляв, «нічого не мають» проти «мови Шевченка», — це не лише лицемірство...

Мені здається, що головною рисою літературного обдаровання Шевченка було сполучення у нього двох рис, що дуже рідко з'являються у одного й того самого поета разом: надзвичайної здібності мовної «милозвучності» (евфонії) та одночасно здібності до афористичного формулювання думки. Здебільшого ці здібності розподілені між різними поетами. І в українській літературі маємо таких майстрів «милозвучності», як зокрема ранній Тичина, або почасти Чупринка та Олесь, і таких майстрів формулювання думки, як Куліш та Франко. Але у Тичини, а ще більш у Чупринки, навряд чи знайдемо виразу здібності і нахил до ясного, пластичного формулювання думок, а в Куліша та Франка

ніяк не знайдемо тих вершків евфонічної будови мовного виразу, що їх ми знайдемо у Шевченка. Цікаво, що в Олесь, може і є обидві ці здібності, але вони якось «розподілені» поміж різними його творами, дуже рідко зустрічаються в тому самому вірші.

2.

Майже не помічаємо, читаючи Шевченка, чому його вірші вражають так наше естетичне гочуття. Але так взагалі в мистецтві, також у словесному: буває звичайно легше сказати, чому нам той або інший твір не подобається, аніж знайти те, що нас в мистецьких творах притягає до себе.

У віршах Шевченка лише при уважному читанні або слуханні їх схопимо ті основи їхньої «милозвучності», на яких збудовані вони майже всі: гармонію їх звукового одягу. «Модерний» український вірш після Котляревського, та вже з часів барокко, знає головне риму, як засіб утворення звукової гармонії віршованої мови. Цікаво, що вже перші рядки, публіковані Шевченком, щодо цього ніби «шкунтильгають», — замість «добрих», повнозвучних рим, зустрічаємо, наприклад, у «Причинній», з самого початку, рими «неточні» або «неповні», що їх, щоправда, знало вже й барокко, але допускало їх лише вимково, в невеликій кількості. А втім, у Шевченка читаємо такі рими, як «широкий-високий», «пору-морі», «співали-перекликались», «гаю-блукас», «поді-доля» і т. ін. (між іншим, історики літератури поки що лише дуже поверхово опрацювали питання про рими Шевченка!) Що геніальний поет робить це не з невміння,

(Продовження на 2 ст.)

* Новий японський прем'єр Асіда повідомив про створення нового японського уряду. Генерал Мек Артур формально затвердив новий уряд.

* На підставі розпорядження армії № 96 в американській зоні Німеччини, ніхто не може бути арештований без спеціального письмового повідомлення, як без письмового розпорядження не може бути проведена ревізія.

* В американській зоні Німеччини нині перебуває приблизно 33.000 членів родин альянтського персоналу.

* В західних зонах Німеччини, ще перебуває 723.024 ДП, з числа яких в американській зоні — 66.10/0, в англійській — 28.80/0 та у французькій — 5.10/0.

* В англійському парламенті, у дебатах в питанні обороноздатності країни, міністер війни сказав, що Великобританія мусить негайно приступити до забезпечення і охорони своїх інтересів.

* Вінстон Черчилль в англійському парламенті скритикував зменшення англійської військової флотії.

УСЬОГО СВІТУ

ГЕН. КЛЕЙ ХОЧЕ ПОКИНУТИ НІМЕЧИНУ

Американський військовий губернатор Німеччини генерал Клей заявив на пресовій конференції, що він остаточно вирішив 1 липня ц. р. покинути Німеччину і уступити зі свого становища військового губернатора.

СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА КОМУНІЗМУ

Підкомісія для „народних і міжнародних рухів“, закордонної комісії палати Репрезентантів, видала широкий звіт — „Стратегія і тактика світового комунізму“. Негайно після закінчення війни комуністи порушили в східній Європі постанови договорів про вільність і демократію. В Канаді, США та в Англії стверджено випадки комуністичного шпигунства. Советський Союз використовує право вета в Раді Безпеки для спаралізування постанов, що могли б шкодити комунізму.

Свою позицію в Німеччині на підставі Потсдамських постанов Советський Союз використав, щоб унеможливити відбудову Німеччини. Підкомісія під кінець заявляє, що „США мусять зірвати з політикою концесій для ССРР“. Немає таких концесій, що могли б бути зроблені без ослаблення нашої ситуації. В звіті підкомісії на тему „стратегії і тактики сві-

тового комунізму“ подано силу комуністичних партій в поодиноких країнах, — за даними міжнародного комуністичного конгресу в Лондоні 1947 р. Згідно цих даних, в 1947 р. було зареєстровано 18 592 000 комуністів. На Європу припало 15 750 000.

НІМЕЧЧИНА

Начальник політичного відділу американського військового управління в Німеччині Рішард Скаммон говорив берлінським радям про „свободу і проти тоталітаризму“.

Згадуючи про методи Гітлера, він підкреслює, що кожний насильний акт викликає протикацію, а це, кінцево-кінцем, мусить колись вийти на денне світло. Цілком зрозуміло, що найближчі чехословацькі вибори „червоними фашистами“ будуть використані як „надзвичайна перемога“. З тоталітаризмом не може бути жадного компромісу. Наступ комуністичного тоталітаризму на захід мусить кінчитися на Чехо-Словаччині.

„Сьогоднішня трагедія в Празі, — то певна завтрішня перемога демократії, — так само, як десять років тому трагедія у Мюнхені була сигналом до збудження і до наступу проти небезпеки гітлеризму“, — дослівно так закінчив п. Скаммон.

У чому велич Шевченка як поета?

(Продовження з ст. 1)

не з нездібности, — ясно цілком. Але при уважному читанні чи слуханні віршів помітимо також, що Шевченко „вищгороджує“ цю „неповноту“, „неточність“ своїх рим надзвичайною евристичною витонченістю не лише кінців рядків, в цілої своєї мови. Вже ті самі рядки «Реве та стогне» що ми з них взяли наші приклади «неповних» рим, переповнені надзвичайними співзвуччями найрізноманітнішого типу: «сердитий вітер завива» — маємо тут ніби «гру» на звуках «ер» («сердитий») та «вітер»); «ди»-«ти» («сердитий»); «ві — ви» («вітер-завива»); і так іде все час далі: «додолу» повторює «до»-«до»; на «завива» нав'язується «високі» («ви»-«ви») в ближчому рядку, а ще в дальшому приходять «ви» в слові «хвилю», «підійма» співзвучне з «блідий місяць» («і-дійм»-«ідий м»); в наступному рядку, далі повторення складів «де»-«де», «то... то», «раз-у-раз» «півні не співають» («пів» та «пів», «ні» та «не», до яких ще приходять в дальшому рядку «ні»-«ні» в словах «ніхто ніде»)...

Може комусь здається, що ці розбори шевченківського тексту відводять нас від важливого до дрібниць. Ні в якому разі! Самий пісенний тон, чудовий дзвін шевченківських рядків майже всюди у нього проінтуйти цими самими музичними елементами. Розуміється, він не сидів над рядками своїх віршів, рахуючи голосівки та шелестівки: він писав, як і більшість поетів «на слух», але, як відомо, добрий співак, Шевченко, так відчував гармонію звуків слова, як ніхто інший з українських поетів і мало хто в світовій літературі.

Хто хоче переконалися в тому, наскільки мова Шевченка відрізняється, наприклад, від мови віршів Куліша, тому можна порадити самому посидіти з олівцем над якимись віршами обох поетів. Візьмім для прикладу ще кінець «Перебенді». І тут такі самі «сумнівні рими»: «плачуть-бачив», «заховавсь — розмахан», «б'є-встає», «говорить-горе», «високе-одинокий», «наміялись-прогна-ли». І поруч з цим неможливо кількість співзвуч серед віршованих рядків. Поруч з простим повторенням тих самих слів (напр. на початках рядків: «щоб-щоб», «то серце — то серце»), зустрічаємо слова, що якимось співзвучать одне з одним: «слово-славу»; рими серед рядків: «літає-ширяє», «назвали-прогнали», або такі співзвуччя, як «море-говорить», або «чорну-гору» («ор-ор»), «сонце-високе» («со-со»), або «співа на могилі, з морем розмовля» («мо-мо-мо» і разом «ор-ор»)... І так усюди.

Треба сказати, що Шевченко не перший в українській літературі «відкрив» такі засоби будови «милословності». Найяскравішим прикладом є нам невідомий автор «Слова о полку Ігореві», що переповнює свій твір співзвуччями, як «с заранія в п'яток потопташа поганя полки половецькія» («п'ят-пот-опт-по-пол-пол»), або підбирає (може тут вже й цілком свідомо) до себе співзвучні слова: «по лозію ползаша» («по лоз — полз»), або «не тако лі і ріка Стугна худую струю імія, пожреші чужи ручі і струги простре на кусту» («Сту-Ую-струю-ру-

стру-стр», та до того усі «у» та «ю»!). Але чимало співзвуч знає і народня пісня. А головне саме з народньої пісні миг Шевченко узяти і свої «неповні» рими, як, це зробив ще перед ним Скворода. Але про цю винахідку Сквороди Шевченко нічого не знав.

Цікаво, що в російській літературі, після досить поміркованих спроб Алексея Толстого завести неповні рими (можливо, що він пішов тут за Шевченком, бо він знав його твори хоч би почасти), завів їх, та дуже «радикально», Маяковский. У новіших працях про нього часто вихваляють це його «відкриття», як щось цілком нове, зовсім не знаючи про Шевченка (напр., спеціальна праця про вірш Маяковського В. Треніна).

3.

Як сказано, не солодка милословність вірша сама є властивістю поетичної творчості Шевченка. Він не лише майстер «солодких звуків», але разом добрий співзвуч та ще більший малар і є майстром точного, стислого, пластичного та мальовничого словесного виразу. Цим відрізняється його творчість і від творчості Тичини, що своїми, може ще «солодшими» звуками, вмів утворити настрій, але лише натякає на певні думки. Шевченко — майстер і звуку, і виразу думки. В цьому саме його своєрідність і його велич.

Часто вважають чимсь, що ніби само собою розуміється, — це уміння поета надавати стислому формі своїм думкам. В українській літературі з дуже давніх часів «сентенцій», себто прислів'я — дуже улюблена мистецька форма. Вже старі літописці мають їх силу, починаючи від славетного «Русі єсть веселе пити, не можем без того бити (бути)», або відомих з історії галицького князівства вироків, як «Романе, Романе, недобре живеїш, Литвою ореш», або ж «не передавши бджіл, меду не їсти» тощо. Кохалися в прислів'ях, почасти перекладених з грецької, почасти «власної роботи» і духовних письменників старих часів: сила «сентенцій», почасти прислів'їв, захована в листуванні старих українських церковних ієрархів, у проповідях таких популярних проповідників, як Радивилівський, у творах Сквороди тощо. Але самої старої традиції не вистачило б, щоб навчити поета того ядерного, стислого та догетного вислову, який зустрічаємо на кожному кроці у Шевченка. Згадаймо і «борітєся — поборетє», і «крхайтєся, чорнобриві, та не з москалями». Але зокрема в тих віршах Шевченка, що закрашені «ідеологічно», що висловлюють його погляди будь то на завдання поета, будь то на політичні події, — усюди зустрічаємо формули, що можуть стати прислів'ями, «летючими словами», та дійсно ними й стали. Тут і афоризми політичного змісту, і просто речення, вплетені Шевченком у виклад його думок, і мальовничі образи красивидів, людей, міст, ситуацій — комічних або трагічних...

Не помічаємо всієї викінченості, виртуозності Шевченкових формул-афоризмів, бо вона занадто глибоко ввійшла в загальну свідомість. Але, придивившись до цих відомих формул ближче, побачимо ту їхню гострість, ті їхні властивості,

через які вони й могли стати майже «прислів'ями».

Маємо тут і справжні прислів'я, «сентенції» загального характеру:

бо хто матір забуває,
того Бог карає,

або: і царята, і старчата —
Адамові діти.

або: У всякого своя доля
і свій шлях широкий.

Але поруч із цим є й більш оригінальні думки, що виходять вже з рамок простої «народної мудрості». Тут і характеристики становища України в тодішній сучасності, як:

Обідрана, сиротою
понад Дніпром плаче;
тяжко, важко сиротині
і ніхто не бачить...

або: панували, добували
і славу, і долю, —
минулося: осталися
могили по полю...

І нарешті, в такій самій афористичній формі подає Шевченко і дуже складні думки, наприклад, про роль поета в житті народу — про славу поетову:

будеш, батьку, панувати,
поки живуть люде;
поки сонце з неба сяє,
тебе не забудуть!

Або про сумну самотність його за життя:

... на землі горе,
бо на їй широкий, куточка нема
тому, хто все знає, тому, хто все чує:
що море говорить, де сонце ночує, —
його на сім світі ніхто не прийма!

І так само малює Шевченко окремі конкретні ситуації, чи то історичного характеру, чи то особистого, чи то певні моменти з життя своїх героїв, або знову загальні думки, нав'язані вже ближче до змісту епічних творів: так знову — доля України:

... а надію
хвиля морем рознесла.
вітер по полю розвіяв,

Доля самого поета:

І нишком проковтнуло море
моє не злато-серебро,
мої літа, моє добро,
мою нудьгу, мої печалі,
тії незримі скрижалі,
незримим писані пером.

Або, сказати б, «мораль» повісти:

Кохайтєся, чорнобриві,
та не з москалями...

Можна було б наповнити сотню сторінок виписками таких гострих сентенцій з «Кобзаря». Лише відмітимо, що сентенції Шевченка збудовані безумовно в «народньому стилі», — так само, як будувалися прислів'я ще в часи літописця, що деякі з них він і заніс на сторінки літопису: думка спирається на співзвуччя слів (рима, алітерація), закріплюється в пам'яті паралелізмом або антитезою (протиставленням). І пам'ять народня приймає шевченківські формули: досить пригадати, скільки їх увійшло в загальний вжиток на Україні тоді, як заборонена була українська школа, коли Шевченко не просто, «замовчували», а й забороняли!

В останні десятиліття історики літератури багато попрацювали над тим, щоб показати з повною переконливістю, що Шевченко не був ані «неосвіченим», ані «примітивним» поетом. Не зрікаючись цілковитого визнання цих цінних висновків дослідів, треба тепер може знову трохи настирливіш підкреслювати, що Шевченко був в той самий час поетом «народнім» у кращому розумінні цього слова, себто поетом, що йому з милости Божої було дане незрівнянне уміння промовляти до думки та мовного почуття свого народу...

4.

Розуміється, я зовсім не думаю, що цими вказівками якимось вичерпуємо питання про своєрідність Шевченка, про індивідуальну вдачу його поетичного таланту. Але сполучення надзвичайної евристичності мови та здібності афористичного вислову думки зустрічається на літературному полі, дійсно, не так часто. І в цьому головній труднощі, що до певної міри закривають Шевченкові поезії доступ до поля поезії світової.

Шевченка дуже важко, майже неможливо перекладати. Бо одна сторона його поезії напевне буде при цьому втрачена. Може навіть легше наслідувати гармонію мови, бо тут можливо, замість специфічних, властивих українській мові засобів милословності, евристичності, вжити якихось інших, та, таким чином, хоч би почасти наслідувати Шевченкові слова. Але сполучити з цим ядерністю, стислість і точність вислову — це досі перевищувало

сили навіть видатних перекладачів-поетів. Мабуть не варто і згадувати про такого прихильника поезії Шевченка, яким був невдалий російський поет Білоусов. Але і значно більш талановитий Мей не зміг віддати саме цього подвійного характеру, цієї рівнобіжності таких різноманітних властивостей поетичної мови Шевченка. Мало того — українські поети, що робили спроби наслідувати Шевченка (вже Куліш), саме цього органічного сполучення думки й звукової сторони слова не могли наслідувати навіть невеликою мірою.

Якщо знайдеться нарешті поет-перекладач, який зуміє подарувати Шевченка світовій літературі, то це буде безумовно поет, що хоч би невеликою мірою сполучав у своєму таланті ті обидві сторони словесного вислову, що в такій гармонійній формі були сполучені в українського поета.

Дм. Чижевський

Фінляндія

У Фінляндії є тепер рішачими особами: старий, але ще енергійний, 77-літній президент держави Ю. К. Паасікві і ще молода жінка Г. Лайно-Куусінен, провідниця комуністів Фінляндії, дружина міністра внутрішніх справ Ф. Лайна.

Кожний президент мусить так повести справу держави, щоб для краю була найбільша користь.

Президент Паасікві знає Європу, знає шведську, англійську, німецьку і російську мови, бо він був купцем у Москві і в Петербурзі ще за царських часів. Він знає большевиків, бо з ними вже перемовнював у р. 1920 в Дорпаті, уклавши тоді перший мировий трактат із совєтами. Так само провадив він переговори з совєтами в р. 1940 і 1944 і тому знає не тільки Росію, большевиків, але і Сталіна добре. Тому, що Фінляндія межує з ССРР, Паасікві зрозумів, що його малий край мусить по доброму, жита з совєтами. Комуністів там вже не переслідують, всюди в краю є навіть організації приязні обох народів. Все ж вдалося дотепер президентові тримати незалежність краю і його щиро демократично-парламентарне правління.

Провідниця комуністів у Фінляндії Лайно — Куусінен, донька старого комуніста, котрий тепер є президентом «карельсько-совєтської республіки» і заступником президента найвищої ради ССРР. Вона студювала в Гельсінках, потім працювала в Москві і тим перейшла всі ті основні політичні курси, щоб керувати комуністичною акцією за кордоном. Вернувшись додому, почала свою роботу, двічі посиділа в тюрмі — разом коло шости років: під час переговорів у р. 1944 вийшла на волю.

Тому, що її чоловік, міністер внутрішніх справ, що контролює нову державну поліцію, то ця родина має великий вплив і буде його використовувати без вагання на випадок комуністичного перевороту з наказу Кремля.

Фінляндські комуністи і їхні поплентачі мають тільки 1/5 частину голосів у парламенті і в народі, решта народу проти будь-якого пакту з совєтами, але майже всі партії висловилися за переговори хоч самі, як щиро демократичні партії про військовий пакт нічого й знати не хочуть.

10-го березня ц. р. совєти отримали відповідь Фінляндії на згоду перевести переговори. Провідником цієї делегації, що складається з трьох членів, є міністер закордонних справ Енкелл; до делегації належить також згаданий міністер Лайно. Делегація, правдоподобно вже 20. ц. м. в Москві. Тимчасово відбуваються в краю різні великі віча і маніфестації, при чому вже доходить на них до бійки з комуністами.

НАШЕ ЖИТТЯ

UKRAINIAN NEWSPAPER „OUR LIFE“

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК

Адреса Редакції та Адміністрації: Augsburg, Silcherstr. 14. Адреса для листування і грошових переказів: Ukrainian Newspaper "Our Life" Augsburg, Postamt 2, Postfach 12, Augsburg, Bayern, Germany.

Головний редактор Д-р Панас Феденко. Видає: Видавничий Спілка „Наше Життя“ в Авґсбурзі
Уповноважений видавець Д-р Левко Чикаленко

Authorized Publisher Dr. Lewko Tschykalenko
Chief Editor Dr. Panas Fedenko

Authorized by EUCOM Hq. Civil Affairs
Division 12. January 1948 Authorization
A. G. 383. 7
GEC-AGO

Druck: Anton Bilous Aichach

Еміграційна Мегаломанія

В питанні методів боротьби за визволення України та в питанні якої України нам треба — це не дійдено якоїсь однозначності, крім того, що Україна повинна бути соборна та незалежна. За цими двома словами не бачимо тієї конкретності, що її вимагають завжди люди, які ідуть на смерть і на всі позбавлення, які тільки стають на дорозі до виборення батьківщини. З цього погляду всі суперечки ідейно-політичного характеру на еміграції треба втратити, а особливо такі, в яких противники виступають явно та чітко й, не приховуючись ніякими покриттями, кажуть, чого вони хочуть та як уявляють лад на землі, виволений від наїзника.

Чесні, відверті програми політичних партій мусять у цій ділянці виконати свою позитивну роботу, бо вони, кажучи просто, уможливають громадянству майбутньої України вибір того, що їм найбільш припадає до вподоби, що найбільш відповідає їхнім настроям та бажанням, а з другого боку — дають можливість зовнішнім чинникам пізнати даний наріз та його настрої, судячи по волі його більшості.

Не підлягає сумніву, що за поведінкою нашої еміграції слідкує світ, бо ми таки дійсно носії бажань і волі українського народу. Порівняно з усім народом України — ми дуже невеличка його частина, і тому можемо виконати лише певну частину завдань у великій визвольній боротьбі. Ми — посли за кордон від українського народу. Дібрані ми тут, може, трохи випадково. Може, декому не слід було б тут бути, або, кажучи інакше, не треба було б виступати, а жити десь поки що тихше, не показуючись на люди, щоб не викликати своєю появою уваги сторонніх чинників. Краще було б, очевидно, річ, мовчати про акти 30 червня, які різно можна трактувати і які навіть Еріх Кох може по різному використовувати для своєї оборони (добре, якщо такі матеріали підуть йому на шкоду. А якщо ні?).

З цього погляду треба реально дивитися на значення нашої еміграції і ставити перед нею посильні для неї завдання та не вимагати від неї того, що може зробити тільки ввесь народ (а не його незначна частина!) та й то тільки за відповідних умов.

Про ці умови точимо суперечки. Правильна оцінка ситуації — це питання успіху чи неуспіху. Вода кипить при певній температурі. Дрова горять при певній вологості. Революції відбуваються за певних настроїв мас. Завчасу ніщо не робиться.

Успіхи революційних дій не міряються, звичайно, кількістю вивраних жінок і дітей, і взагалі не міряються трупами, а міряються досягненнями, міряються здобутками.

Поминаємо часи 1941—45 років, бо в них важко зробити чіткі висновки без дослідження всього без винятку, що відбувалося в ті роки: це можна зробити на основі матеріалів з першого джерела, а не на основі сумнівної вартості оповідань людей поза кордонами України, де немає найменшої змоги перевірити правдивість казаного та писаного. За таких умов правду має той, хто найбільше кричить, і тут бере верх горло, а не розум. Тут не діють факти. Тут діють закони юрби, психології мас. В таких умовах ліпше досліджувати психологію еміграційного середовища, аніж братися об'єктивно оцінити те, що відбулося і що не всі хочуть розглядати до дна.

Проти комунізму буде боротися ввесь демократичний світ, не тільки Америка чи Англія.

Декламації про „чин“, „кров“, „піт“ тощо — тут найбільше небезпечні.

Якби теперішня війна велася ломаками чи хоч шаблями, то тоді можна було б виправдовувати такий запал наших „активістів“. Але ж ми живемо в безпечному світі, коли багатирі людною чи дішлом могли кришити голови ворогам, поплывавши в долоні, і від десятка таких багатирів міг залежати успіх справи. Маємо інші часи, що вимагають інших методів.

Дух армії — велике діло. Але — армії! Її треба мати. Тисяча таборових поліцейців — напівписьменних хлопців, що ніколи не сиділи в танку і ніколи не бачили зблизка літака — це армія проти безборонних жінок і дітей, а не проти озброєного до зубів ворога. Якби грізні наші воїни не носили на руках, які б грізні вилони на кашкетах не творили — то все декоративний матеріал, пострах для ворон і горобців.

Наша еміграція має плюси й має мінуси. Якби чужі чинники судили про наш народ по еміграції — народ не виглядав би в дуже приємному світлі. Три роки суперечок — це мінус безперечний і на це треба дивитися, як на факт, що його вже в світі зафіксовано. Наше бажання творити кожного дня „уряди“ — це мінус, якого світ не розуміє й не поділяє. Ухили деяких партій, зокрема бан-

дерівської, до однопартійності, зразкової на досить поганих прикладах, — мінус безперечний, і світ не розуміє цього або розуміє, тільки не вважаючи це за плюс. Нетерпимість до демократичної преси в деяких українських групах — якість явно негативна. Невміння прийти до згоди протягом трьох років, наявність до цього часу розділяючого тіло „блискучого відокремлення“, під'юджуваного на різні вихватки невідомо якими чинниками, — все це мінуси, і то дуже великі мінуси. Якщо по них судити-ме світ, той, що (кажемо прямо!) буде в майбутньому голосувати про ставлення до справи української самостійності про наш народ, то погляд його буде не на нашу користь. З цим треба рахуватися, бо вмиги навіть битися за визволення держави — це ще далеко не вміння керувати нею. А здатності керувати державою наша еміграція не виявляє.

Ці всі мінуси світ безперечно бачить і мусить бачити. Бо він не такий наївний, як ми собі думаємо, або як дехто хотів би його бачити.

Але є й плюси у нас, і то безперечно великі.

Ми — люди, що втекли від большевицького режиму. Ми найбільше терпіли від комунізму й перші з ним боролися. Тому світ повинен вислухати наше слово. На боротьбу з комунізмом ми найбільше поклали жертв. Наші брати й батьки не счочуть змагатися з американським чи західно-європейським демократизмом.

Ми по той бік кордону — залізної завіси маємо спеціалістів і вчених світового значення, маємо генералів і полковників, маємо конструкторів і винахідників, маємо все, що треба для держави. І тому матеріал, що творитиме ту державність — це не тільки еміграція, а в основному люди тієї України — української України, а не еміграційної. Там є все, що треба для держави. Там по тюрмах сидять майбутні міністри, там у концтрапційних таборах сидять мученики — майбутні керівники комбінатів і відділів міністерств; там є маршали й генерали для армії Української Народньої Республіки; там є дослідники, що будуть силою розуму свого збагачувати міць нашої держави.

Еміграція — це тільки невеличка частинка народу, що виконує завдання посла за кордон. Нас уповноважували го-

воряти не тільки робітники й селяни; нас уповноважували говорити тут правду й генерали та полковники советських армій. Нас уповноважували говорити й ті гнані кожного дня письменники, що не можуть за тридцять років привчитися ходити в ногу з комунізмом. Нас уповноважували говорити й советські орденосці, яким ті ордени пропікають груди, і які чекають хвилини, коли можуть зірвати та викинути геть те фарбоване кров'ю залізо.

Це наші плюси. Тут вони не всі перелічені. Їх більше. Наші наукові й письменницькі сили, наші вчителі, наші школи — це плюс.

Але треба глибокого реалізму в підході до оцінки всіх цих наших плюсів і мінусів. Треба точно зважити одне й друге, щоб самим зробити належну оцінку, а тоді говорити з нашими союзниками. Ми — сила. Але яка? Сила пропагандивна, сила слова правди про большевизм, сила не мілітарна. І тут не треба спускатися на рівень шкідливої для нашої справи декламації панів із „Української Трибуни“ про вигадану силу та бажані майбутні успіхи. Краще сили применшувати, ніж перебільшувати так, що й самі в те не вірять. Краще не писати про те, що УПА має фабрики, де виробляють літаки, і не спростовувати в наступному числі, що то йшла мова про ліки, а не про літаки. А таке плутання ліків із літаками — це вся історія наших „блискучих“ відокремленців. Це велика шкода для нас, коли люди, не бачивши ніколи армій, сотню таборових поліцейців вважають за дивізію, а півтори сотні — за армію. Треба знати реальну ціну своїм силам, щоб не тільки не потерпіти, а просто не осмішитися. Не можна допуститися тут блазенства, заявляючи, що ми — третя світова потуга, чи щось подібне.

І пані озерські тут декламаціями вже не обійдуться. Тут треба буде діла. Пані озерські сидітимуть у дурнях. А виступаючи це від імені українського народу (це вони дуже люблять!), будуть у смішне становище ставити і еміграцію, і весь наріз. Картина буде не дуже приємна — пані озерські якось переключать (це ім не перший раз!), а народові буде непоправна шкода.

Найбільша хвороба це визвольна мегаломанія, на яку боліють наші „блискучі“ відокремленці. Хвороба небезпечна, не менш небезпечна, ніж безсилля. Лік проти неї — здоровий розум народу, а еміграції, як його частини, — зокрема.

Гнат ДЯДЮРЕНКО.

Поезія обпаленого серця

Поетичний світ обох збірок поезії В. Барки, — збірки «Апостоли», що з'явилася біля двох років тому, і збірки «Білий світ», що з'явилася останнім часом — яскравий і глибокий. Тут не знайдемо безтурботно-наївного споглядання речей і явищ, тут немає також нікого не зворушуючої трафаретно-солідарної елегійності, ні самозакоханої аскетичної пози, ні навмисної, манірної «європейскости». Всього того тут немає. Від початку до кінця тут панує глибока природна суть і закономірність глибоких і високих людських почувань та думок. Тут є лише не підроблена, не вигадана, а жива, дійсна печука людська пристрасність, вогненно-клекотуча емоційна напруга та фавстівські терзання і дерзання духу.

Барчина поезія — це поезія, яку могла породити лише незмірно велика любов до «білого світу» — до людей, до природи, що їх оточує, до земного буття взагалі (той «білий світ», хоч і сягає далеко поза межі України, її народу, але в поетовій уяві завжди виступає в спеціальному українському забарвленні). І якби красу земного буття не порушило жорстоке зло, якби серед людей не запанували спричинені ним жахи, то поезія Василя Барки була б, може, суцільним соняшним гімном Землі і всьому на ній суцюму. І тоді б вона, може, вся звучала так, як звучать оці рядки:

... з променями синими,
з променями білими.
З хорами пташиними,
з гордоцями-зіллями
вийшла: «чи хороша я...»
О, земля моя!

(«Білий світ», ст. 13).

Та зло, отруївши людське земне буття, а буття українського народу особливо, отруїло тим самим і глибоколюдяне серце поета, «обпалило нещастями любов» його. Звичайно, якби Барчина любов до «білого світу» була мала, то з усім тим він би дуже легко примирився, далі анемічних рефлексій смутку та безбарвних нарікань на «тяжку недолу» він би не пішов. Але Барчина любов до «білого світу» велика, і тому, у відповідь на ті прояви зла,

на ті обпалючі душу нещастя, вона в його серці викресала таке сильне почуття сфурення і гніву, що його поетична муза уподібнилася до вулкану, що вивергає клубки розпаленої лавини...

Подумати: якась потворинка посміла
глумитися над світлом-дивом,
веселим сонцем та дітьми,
посміла немовляти стріляти
сотнями тисяч у ридуючих ровах,
при матерях збезумілих-німих...

(«Апостоли», ст. 30).

або:

Моляться соняшники.
Голод. Мати немовля вбивас...
тополя закричала: он який
мій рай, Ісаї!

(«Білий світ», ст. 9).

Отакими жагучими словами заговорив тоді Василь Барка. Однак, зло проявляється не тільки в одвертих формах звірачого егоїзму; воно виступає також і приховано: у формі підступності, обману, зради («Як понадієш на вірність — одурять! Лілії підміни самому сонцю зберіуть», винні, в свою красу срібноколерність схвають зраду нещестиву і поклянуться Божими очима... що чисті!» — «Білий світ», ст. 82), і все це поет бачить і тонко розуміє, і все це терзас його дух, його ство.

Поет непримиренний до земного зла. І тому безпредметний протест його не вдовольняє: він хоче сам знайти, взнати причини того зла, а також вказати на них і всім людям. А знайшовши їх — знайти шляхи і засоби подолання зла чи причини, що його породжують, і також вказати на них людям. І ті причини поет знаходить у тому, що люди дозволяють «ходити до дорогам Люциферові самому», що вони в своєму серці дали притулок гордині, зневажливості, жадобі (всьому тому, що від Люцифера) і цілковито зневажили і потоптали людяність, справедливість, сердечність (все те, що від вищої, доброї сили). А звідси логічний висновок: світ від зла очищиться лише тоді, коли люди стануть на шлях християнського моралі, на шлях, що «ним Вожа мати йшла до Віфлему»; лише тоді, коли «півкаміні оживуть серця» і «біла колодзя» трічі обійме «брат примиреного брата».

І от, пізнавши причини земного зла і знайшовши засоби подолання їх, поет цілком свідомо («Ти ж знав, на що йшов: щоб кинути іскру сонця від людяності, кинути її в преісподній, в центрі все-світнього зла...» — «Білий світ» ст. 88) стає на шлях мужнього змагання за ідеал людяності. Він поставив своїм завданням розбудити в серцях людей ті заглушені імпульси, що походять від вищої, доброї сили, і з їх допомогою приборкати ненаситного звіра егоїзму. Але зброєю для цього він обрав не публіцистичні гасла і не пропагандивні вигуки і заклики, а живі, наснажені печучою нашою українською і загальнолюдською правдою і пристрасною художньою картиною і образи, розкриваючи ними крайній трагізм людських відносин і вкладаючи в них незмірно глибоке уболівання і співчуття до всіх страждущих на землі. Кого, наприклад, не зворушить і в кого не викличе бажання хоч на мить стати людиною образ матері, яка шукає свого сина?

Шукає мати сина в таборі лісному;

Нема. Наказали правдивих повбавити...
приймає смерть без давнього хреста
білявий син селян; а сива мати...

Упала мати на траву в цвіту, траву невину,
рукою шарпнувши ялину.

(«Білий світ», ст. 27).

На кого не навів журбу і кого не змусить задуматися над основами людського буття картина гинучої від голоду дитини?

...лежать в нетопленій світлиці
І матуся й батько темнолиці.

Три дні пролежала лелітка Нона...
Насилу встала! Йшла — торкнула гніт
того світличника, що на столі;
у піч заглянула і на золі
брудну голівку вгледіла кошачу;
— Мо' недогризена? Візьму, побачу...

(«Апостоли», ст. 13).

Характерно, що в «Апостолах» надію на спасіння людства від зла поет покладе більше на вищу силу, в позитивних наслідках людських зусиль він майже розчарований («...для нас вершити муть висоти світлу дію...»). Натомість у «Білому світі» вже виразно чується оптимізм щодо людських можливостей. Тут він уже зовсім ясно говорить, що хай земля сама того Люцифера — «людоріза, дітомора в бездну струсить», що від зла людство врятують самі ж такі люди, але чесні, справедливі:

Справедливому мечу
чисту крицю освячу.
Будуть руки чесні брати
Та за правду піднімати.

(«Білий світ», ст. 37).

Характерно також те, що та вища сила, яка є початком всього доброго і світлого у світі, в уяві поета майже завжди ототожнюється з добрим, погідними проявами космічних сил природи або з такими ж проявами земної дійсності (невинне дівчатко — серафименятчко, зорі — Вожі сльози і т. д.). А найчастіше та сила в нього ототожнюється з сонцем, з соняшним сявом. Сонце в нього — то «права невмируща в короні радісного світла», то «Голуб-Дух», що «проміння сіє в сонні шестикрилах», то «б'є списами: в вічний холод! в чорний гріх!», бо в нього «щодня огненна турбота за всіх» і т. д.

І ті добрі, світлі прояви природи (сонце, ранок, зорі), що уособлюють чи символізують світлу вищу силу, разом із світлими моментами людського буття, обумовленими тією силою, в Варчиній поезії завжди представлені ліхим, темним проявам природи (темінь, холод, ніч), які уособлюють чи символізують Люцифера, а також і всім тим жахам людського буття, що ним спричинені. Ці дві діаметрально протилежні сили в його розумінні — непримиренні. Між ними боротьба може припинитися лише в наслідок перемоги якоїсь однієї над іншою. Але перемога буде немилуче на боці доброї сили — в це поет вірить твердо («...минеться час звірства і почнеться час людяності. Віро. Знаю...» — «Білий світ», ст. 89), і саме це і є підставою того оптимізму, бриніння якого так виразно чується у всіх Варчиних поезіях.

Не можна, звичайно, не бачити в ідейно-емоційній сутності поезії Барки великої подібності до поезії Шевченка. І в Шевченка полум'яно-гнівний викрикательський патос — і в Барки, і в Шевченка глибоке уболівання над долею страждущих, оспівування і «взвеличення їх — і в Барки і т. д. Де ж причини цієї подібності? В простому наслідуванні? Про наслідування, очевидно, можна і слід говорити, але основна причина значно глибша.

Пригадаймо ті обставини, серед яких залунав надхнений Шевченків голос.

За залізною завісою

Ференц Нодь про Угорщину

Новий уряд

Листопад 1945 р. дав нам досить причин вірити більшовикам. Все ж таки вільні вибори відбулись. Ми вважали створити коаліційний уряд, хоч мали 57% голосів. Треба признатися, що ми боялися брати на „партію дрібних селян“ відповідальність під час окупації.

Тільда став першим прем'єром, мене обрано головою парламенту.

Я вів переговори в справі створення кабінету. Комуністи домагалися міністерства внутрішніх справ. Спочатку вдалося відкинути їхні вимоги. Але незабаром вони погрозили добитися свого. Напочатку був міністром внутрішніх справ поміркований чоловік. Скоро його одначе замінив Ласло Райк, фанатичний комуніст, член „сімки“. Він шпаніше організував „змови“.

Після здобуття міністерства внутрішніх справ комуністами настав на деякий час спокій. Тим часом Угорщина стала республікою, не без мого рішучого впливу.

В січні Тільда обрано на президента республіки. Мене запропоновано на прем'єра. Я не хотів, бо боявся бути прем'єром під час чужої окупації, виконуючи накази чужої влади. Але під натиском комуніста Ракоші і соціал-демократа Шакашіча, що вже тоді був під великим комуністичним впливом, я прийняв уряд прем'єра.

В березні комуністи почали свій наступ на „партію дрібних селян“, з допомогою окупаційної більшовицької влади. Окупаційна влада ставила різні господарські вимоги і примусила нас усунути певну кількість наших послів, як „ворогів коаліції“.

Напочатку всі вимоги ставив сам Ворошилов. Скоро він одначе виїхав до Москви і лишив Свірідова як свого заступника. Цей всякі скарги охоче „передавав“ Ворошилову до Москви, що тривало місяці.

Росіяни почали забирати німецьке майно. Вони його оцінювали так, як і репарації, дуже низько. В німецьке майно входило і все закладене німцями силою під час війни. Коли якась фабрика мала, напр., 20% німецького капіталу, то більшовики вибирали найцінніші машини і казали, що це саме 20% і що вони їх вивезуть до СРСР. Коли ж, одначе, згодитися дати їм 50% капіталу і їхнього директора, то вони лишали фабрику в спокої. Такими способами вони захопили в свої руки угорське

господарство. Ми на це все дивилися із зв'язаними руками.

Американські і англійські представники занепокоїлися. Ми думали, що вони нам допоможуть, але розчарувалися.

В квітні 1946 р. я полетів до Москви, як голова угорської делегації. Нас прийняли дуже гачно і частували пиш-но. Говорили ми зі Сталіним, Мікояном, Молотовим, Деканасовим. Сталін пішов на деякі поступки в справі репарації, давши на нашу честь великий бенкет. Нам показали фільм про „радське і жасливе життя“ в колгоспах. Сталін особисто зробив добре вражіння. Він показав велике знання угорських проблем. Здавалося, що він нам бажає добра, а те, що діється — це вина адміністрації. Приїхавши назад, я побачив знак Сталінової прихильності — подарунок, автомобіль ЦІСС.

Через кілька тижнів я поїхав до Америки на чолі угорської делегації. Тут нас приймали без орієнтальної гостинності, але сердечно. Здобули ми дуже багато, бо нам видано наш золотий фонд, вивезений німцями. Це нам потім допомогло стабілізувати валюту. Рівень життя в Америці на нас зробив величезне вражіння. На мого заступника комуніста Ракоші це також мусіло вплинути, але він не висловлювався.

Вернувшись, я аразу натрапив на труднощі. В моїй відсутності молоді люди стріляли на советських вояків. В одному випадку це були католики. Свірідов розпустив з цієї нагоди всі католицькі організації молоді. В другому випадку це був скатв. Він хотів помститися за те, що його матір згвалтувало сім советських вояків. Організацію Скатвів також розпущено. Незабаром до мене прийшов советський посол Пушкін. Він домагався заборони навчання релігії в школах. Цю вимогу вдалося нам успішно відкинути.

Комуністи тим часом „чистили“ всякими способами армію і поліцію від неприхильних елементів. Вони були спритніші за нас. Наша партія ще не була ніколи при владі, а вони були вишколені в Москві для всяких інтриг. Найстрашніше було те, що комуністи здобули вплив на людей, які були раніше чесні. Міністер війни Томбор умер від удару, коли довідався, що його приятель, полковник Дарочі, служив комуністам.

У серпні 1946 р. союз угорських селян скликав з'їзд в Будапешті. Свірідов запротестував. Нарешті з'їзд було відкладено на 7 вересня. Прибуло 500.000 чол. На почесній трибуні сидів Свірідов з советськими представниками. Американський посол Шен Фельд сів між публікою. Мікрофон повідомив, що маємо честь привітати генерала Свірідова, представника великого Советського Союзу. Настала тиша. Тоді повідомлено, що американський посол є також між присутніми. Бура оплесків не припинялася. Ця подія мала відбитися дуже скоро на долі Угорщини. Комуністи почали новий наступ. Безпосередньою причиною було наше віче, що показало було настрої мас. Виявилось, що 18 місяців роботи з величезними видатками не допомогли здобути комуністам угорської маси. До того ще мав бути укладений мировий договір. Через 90 днів після укладення договору советське військо мало вийти з країни. Це примушувало комуністів працювати жвавіше. Найбільше їм шкодила моя

особа, потім Бела Ковач, секретар нашої партії і Бела Варгаш, голова парламенту. Восени 1946 р. комуністи вирішили позбавити нас. Я все старався всіма засобами заспокоїти комуністів, щоб не дати причини до розламу коаліції. Такий розлам окупаційна влада могла б використати для „відновлення“ порядку і завести „порядок“ такий, як в інших державах під советським впливом.

У жовтні комуністи почали творити нову кризу. Преса стала нападати на „реакційних“ послів у „партії дрібних селян“. Ракоші, мій комуністичний заступник, був все твердіший. На засіданні кабінету він витяг свого ножа, різав папір на смужки, писав на них свої інструкції і роздавав комуністичним міністрам — „попихачам“. Ці вже механічно їх виконували. З тижня на тиждень напруження зростало. А незабаром мали початися події.

(Далі буде.)

„Мюнхен“

У розвитку історичних процесів трапляються події, що їх розділяють сучасники, як граничні етапи між певними відтинками цілих процесів. Ці події ми називаємо переломочими. Для кого не зрозумілі будуть такі назви, зв'язані з подіями минулої війни, як от хоч би „Сталінград“ або з часів підготовки останньої війни — „Мюнхен“, а з попередньої війни — „Марна“ або „Версаль“? Але що історичні процеси часто мають між собою багато спільного, то люди часто означають в сучасному перебігу подій певні моменти відомими назвами, з минулого.

Останньою подією в підготовці минулої війни була повна трагізм розмова в Мюнхені Чемберлена з Гітлером та Муссоліні. Чи була то подія, що вирішила війну? Швидше всього — ні. Війна вже перед тим була цілком неминучою. „Мюнхен“ не був чимсь вирішальним, але от ми всі знаємо його і всі його згадуємо. „Мюнхен“, — то не був дипломатичний крок, і не тим він став славний. Ні! То був останній завершуючий акт союної пропаганди.

Демократії війни не можуть почати, демократії ні на кого не можуть нападати. Демократія, — такий лад, що може тільки оборонятися, і то тільки тоді, як цілий нарід побачить у війні єдиний вихід із становища. І от з цього погляду „Мюнхен“ і був кроком найбільш може важливим у всій англійській пропаганді. То була остання крапля

води, що вщерть заповнила „чашу терпіння“ громадян цілої Британської Імперії. Це одна краплина... — і полилося через вінця.

Старий, поважний прем'єр найпотужнішої держави Іде до „хлопчиська“, „малюра“ до „сфрейтора“ умовляти його не вважати вовка за лису, не починаючи того, що може для цілого світу скінчитися катастрофою. Гітлер зрозумів цю візиту, як прояв безсилля Британії, а кожен британець зрозумів, що тепер він, коли має хоч крихту самоповаги, мусить воювати.

Увага цілого культурного світу звернена нині на „залізну заслонку“. Де, в якому місці впаде ота остання крапля, що переповнить чашу терпіння світової демократії? Смерть Яна Масарика може це і не „Мюнхен“ з минулої війни, але до „Мюнхена“ вже дуже й дуже близько. Смерть міністра Чехо-Словаччини може нагадати про багато інших смертей. Так бо помер і Скринник, і Любченко, що як і Масарик вірили Москві, а — вже запізно — ре-зрували!

Смерть Масарика має ще й не „Мюнхен“, але величезний у своєму трагізмі крок вперед пропаганди світової демократії проти Москви. Скрізь, де є люди, а не раби, ця смерть знайде свій відгук. Ця смерть — велика пересторога Сталінові. Але ж чи він зрозуміє її значення? Мабуть зрозуміє так, як зрозумів значення „Мюнхену“ Гітлер.

I. G.

Чоловік і жінка в Америці

Європейця, який ставив проблему розв'язує, як дуже складний комплекс соціальних законів і побутових традицій, американське ставлення до цього питання дуже дивує.

Американці, мабуть, не знають почуття, що його у нас називають пристрасстю. Американці здаються мало здібними до духовної витонченості, до зосередженості, мало схильними зневажати земні блага; вони свято вірять, що щастя — мета життя. Вони не люблять страждати і вважають ненормальністю інтереси до одухотворених мук, що лягає в основу наших найкращих любовних романів. Перешкоди до щастя, з їхнього погляду, свідчать лише, що справа але організована і ще добре було б від неї відмовитися. Якщо в житті зав'язується якась драма, поза його волею, він відходить од неї якнайшвидше, надіславши прощальну телеграму, виїхавши чи взявши розлуку. Він не прагне напруженої тривалості; для нього існує: зараз або ніколи. Він не вірить в цінність єдиної істоти.

І справді, кохання-пристрасть не могло б існувати за цивілізації, що вважає лише на здійсненні.

У одній інтелектуальної американки спитали, чи самогубство з кохання можливе в США. «Ні, — відповіла вона — якщо ми кінчаємо життя дня, наступного по розриві чи зраді, — це тільки тому, що ми не любимо лишатися самі».

В такому світі існує лише два сприятливих варіанти: одруження чи пригода одного вечора.

Шлюб по-американському — це інституція цілком нового типу. Він базується на економічній і правовій рівності обох сторін, даючи в той самий час величезну перевагу жінці.

Чоловік, звичайно, постачає гроші, але порядкує грошми жінка. Вона не лише вибирає завіси, але й будинок, і

навіть авто. Про таку жінку не можна сказати так, як ми говоримо про європейку: вона панує біля вогнища, бо вогнище — лише частина її володіння; вона панує в усьому житті. В її руках кар'єра чоловіка і її власна кар'єра, гігієна дітей, громадські зв'язки. Вона ніколи не рабина свого господарства. Машини її звільняють від дрібних господарських справ.

Подивіться на американку в ресторані чи в поїзді. Ви побачите випещену жінку, — спрощене господарство дає їй змогу приділити собі досить часу. Вона йтиме перед чоловіком, завжди готовим виконати її накази з байдужим спокоєм. Кожен крок, кожен рух і кожен вираз обличчя жінки свідчить, що вона знає собі ціну. Якщо в дорозі чи в обслузі її щось розсердить, вона не робить крикливих сцен, а ображено мовчатиме, що мусить бути сигналом чоловікові втрутитися в справу.

Це панування жінки помітне не лише в щоденному хатньому житті. Воно вкоренилося в американську психіку і економіку. Запевняють, що 75% американського приватного капіталу перебуває в руках жінок, може як спадщина, а може, й тому, що в справах вони показують не меншу вмілість, ніж в інших ділянках життя.

Але впливи й панування жінки особливо виразні й глибокі в психології родини.

Американська «МОМ» (мама) є всюди, вона — все і всюди. Американська жінка-мати, вільна від всякого господарського клопоту, організувала Жіночий Клуб і ще сто тисяч подібних організацій, перед якими тремтять депутати, священники, кіномагнати.

В жінці, з якою одружується, молодий американець несвідомо шукає матір. В культурі, який він їй створює, можна побачити щось від колишніх взаємин сюзерена і васкала. І це не через те, що вона не здібна до любови,

ніжності чи навіть сліпої відданості. Але становище чоловіка, на її думку, служить лише, щоб збудити в ній смак до волі і самостійності; ми скажемо — до панування. Вона обурюється проти будь-яких обмежень, робить з конечності чесноту, бере в руки віжки життя і готується статті «МОМ», не гіршою від своєї свекрухи. Щождо чоловіка, то він знаходить пристановище в клубі або в сусідньому барі.

Впродовж дня буржуазна американська пара у великому місті мало має спільного і, мабуть, не дуже це переживає. Він снідає з колегами недалеко від своєї контори, вона — в ресторані, де сотні жінок справляють на чужинця найзанепокієливіше, від усіх новосвітніх, вражіння. Ми звикли бачити в масі чоловіків — у касарнях, на зборах, але є щось незвичайне в зібранні жінок середнього віку, не розчарованих ще в бажанні подобатися.

Вечір з'єднує ненадовго подружню пару для гонитви в таксі, якщо вони виїдять разом. Решта часу губиться в алкоголі.

Деякі родини, бідніші чи сільські, ведуть нормальніше життя. Тут можна побачити чоловіка за миттям посуду в той час, як жінка укладає дітей; їдять завжди в маленькій, білій кухні.

* * *

Статистики свідчать, що кількість розлук в США перевищує всі інші країни світу. Але статистики не відзначають, що розлуки тут відбуваються зовсім інакше, ніж деінде.

Це не болісний розрив двоїтої приязні, якої не існує взагалі. В очах приїзної моралі, розлука менше вносить безладу в суспільне життя, ніж ладу в життя двох індивідів. В Європі при розлуці стають питання спільного минулого, капіталу, спогадів і спільних звичок. В Америці все це важить досить мало порівняно з можливостями

розчистити шлях до нового майбутнього. Ми думаємо про збереження, вони — про відкриття. У нас розлука — могила щастя, у них — акт народження нового яснішого життя, часто — можливість одружитися знову. Часто нове одруження відділене від розлуки на відстань однієї залі; той самий Урідовець, переїхавши через двері, затвердить обидва акти.

Щодня в часописах при оповіщенні про шлюб (в багатших шарах суспільства) можна знайти такі додатки, що, до речі, вже не дивують: він втретє, вона вчетверте. Мотиви розлуки: різниця характерів. Але бувають і інші: він любив тільки північні страви, а вона, дитина півдня, годувала його за смаком.

Така легка розлука говорить за те, що американський шлюб позбавлений глибокого чуття і серйозності. Одна молода спадкоємиця з дуже відомим ім'ям заявила групі журналістів, що вітала її з заручинами: «Це чудово — одружуватися вперше!» Через два роки вона, розлучена, одружувалася вдруге, він — вчетверте).

* * *

В Америці відкинуто всі «табу». Тут нема переконання, що «плоть» — це зло і що її бажання — кара Божя. Не відкриє таємницею «походження життя», що його батьки й учитель пояснюють з певним педантизмом. І все ж, при цій свободі, європейці вражає те, що він не помічає розпустити. Американці, мабуть, непорочні. Вони з мораллю чи без моралі, але дуже рідко аморальні. Їм незнайома суміш розбірливості і смаку до її порушення, свідомість зла і прагнення драми, що у нас перекручують статтеве життя і підносять його до рівня культури. Пуританин чи еманципований молодий американець здався б занадто прісним нашим романістам. Він лишається неторкненим або поводиться, як безвідповідальна тварина, наслідуючи якусь своєрідну невинність.

За статтею Дені Руженона в журналі «Ля Неф» подала О. Л.

То була безпросвітня дійсність російського «темного царства». Україна зади- халася в атмосфері рабського безправ'я. Ї народ був «ненагодований і голий», з удом за подушею «латану свитину здіймали». І ті страждання народу і задавлені свободолюбиві устремління його духу знайшли тоді найповніший вираз у полум'яно-гнівній музи Шевченка. Чи не подібний до тих часів наш час? Чи не так само тепер панують над до- брою половиною світу «терзателі людського тіла і духа розпинателі крикливі»? І чи не ці ж причини обумовили Барчин, аналогічний до Шевченкового, гнівно-викривальський і безмежно людяний патос? Але Шевченко більше національ- ний, і це цілком зрозуміло, бо під- ґрунт, що живило його музу, не мало чітко окресленого всесвітнього значення. Барка ж більше загально-людський (хоч і стоїть обома ногами на національній основі), бо ті пекельні сили, для заперечення яких з'явилася його поезія, сьогодні страшною примарою нависли над цілим світом. В цьому відно- шенні не менш поважним фактором являється також і те, що Барчина поезія виринає саме в той період розвитку людської духовності, коли матеріалістич- не світобачення сильно захиталося, почало втрачати під собою ґрунт, до чого спричинилися як останні досягнен- ня науки, так і повний провал тих соціаль- но-політичних систем чи устроїв, які базувалися на матеріалістичній філосо- фії і які, кінцево-кінцем, через відсут- ність вищої ідеалу перетворилися на новітні катівні народів. І в цьому розум- ній Барчина поезія, відображаючи передові тенденції духовного поступу, являється знаменом нового часу.

В Барчиній поезії переважають моти- ви не особисті, а суто народні, які в більшості випадків не відзначаються новизною. Але, пройшовши кризу твор- чої яву поета, ті мотиви перестають бути звичайними, вони набувають гли- бокого філософського і просто людсь- кого значення, виняткової емоційної на- пруги і ліричного звучання, магічного поетичного одухотворення і блиску. Та- кого ефекту поет досягає, крім усього іншого, ще й тим, що в значній мірі ви- користовує експресіоністичну творчу ме- тоду. В цьому не абияку роллю відо- грають у нього мовні художні образи. Його метафори, епітети, порівняння — яркі, мов блискавки. І їх так ясно в мові його поезій, як зірок у небі. Крім того, вони в нього завжди туті, рвучкі, емоційно напружені. Вітри в нього — «скри- пали несамовиті», хвилі на річці — «ме- чі спілучі», дощ в його уві — «кипіння срібного полум'я» і т. д. І хоч в його мов- них образах виразно помітна фолклор- на основа, проте це їм не заважає майже завжди бути оригінальними. Іноді його образи мають релігійне забарвлення: «Берези... сповіді шепочуть», «земля по- силас пахощі, мов кадильниця» і т. д. Мовна образність Барчиних поезій пере- буває, безперечно, у повній відповідно- сті з їхньою внутрішньою ідейно- емоційною сутністю. І в такій же від-

повідності до внутрішнього змісту зна- ходиться і їхня синтаксично-стилістич- на та ритмічна структура. Часом — корот- кі, енергійні речення, чітка ритміка, а часом — стрімкі, колоритні періоди, до- вільні розлогі ритмічні ходи, і майже завжди, як у пізнього Шевченка — стро- фічна неокресленість, «рвані» рядки...

З боку композиційної побудови для переважної більшості Барчиних поезій властиві більш або менш розвинуті еле- менти сюжетності. В таких його поезі- ях обов'язково фігурують образи ма- терів, що шукають своїх синів або ту- жать за ними; дівчат, жінок, — перші тужать за нареченими, другі — за чоловіками, — або дівчат і жінок, що взагалі нарікають на свою тяжку долю; беззахисних, безневинних дітей, що та- кож приречені на поневіряння і муки; сивих дідусів і бабусь і т. д. (Чи не на- гадає це знову Шевченка?). Всі ці об- рази — жертви пануючого зла, і вони ви- ступають в Барчиних поезіях завжди возвеличено, в глибокій сердечній ося- янні. В деяких поезіях конкретні людські образи заступлені символами у ви- гляді квітів, тополь, соняшників. А поезія «Світання», якою відкривається збір- ка «Білий світ», звучить як релігійно- філософська притча. Такі його поезії характерні ускладненою ритмічно-син- таксичною будовою, блискучою метафор- ичністю, крайньою ляпідарністю вис- лову, глибокою згущеністю думки і естетичною тонкістю. (Чи не нагадає це Тичину?). Та якими б композиційними, ритмічними чи жанровими засобами поет не користувався, а він завжди вміє відшукати потрібну мистецьку «міру», завжди вміє зробити свій твір «круглим», симетричним.

Якби до Барки в українській літера- турі не було Шевченка і Тичини і не бу- ло також народних дум, то про нього вже сьогодні можна було б сказати: це видатний український поет. Але тому що і Шевченко, і Тичина, і народні думи прийшли в нашу літературу перед ним, то потреба об'єктивності і справедливо- сті змушує говорити ще про значні впливи на його творчість від тих його попередників, а подекуди — і про наслі- дування. Ті впливи можна простежити на багатьох його творах і в багатьох площинах. Наприклад, в його поемі «Цареворець» не тяжко відзнати пере- трактовку Шевченкового «Івана Гуса». В «Знайденій» — елементи поезії «Сон» («На панцині пшеницю жала...»), в «По- дражанні Софонії» — такого ж типу Шевченкові подражання. Шевченкові впливи, а часом і просто запозичення можна також бачити в таких творах, як «Війна», «Заповідний храм», «Митар» і в ряді інших. На таких його поезіях, як «Світання», «Сад», «Земля», «Сходи сон- ця» з максимальною очевидністю позна- чився вплив Тичининих «Соняшних клярнетів». Так само чується щось спе- цифічно Тичинівське в циклі «Думи мандрівника» (Тичинині «Живем кому- ною»), в «Поліщуках» («Кожем'яка») і в значній частині інших. А в «Темрюку», крім впливу Тичини, незаперечний та-

Інж. Левко Зозуля †

Ще одна свіжа могила, ще один про- лом в лавах тьм, що в ім'я любови до своєї Батьківщини, свого народу, відки- нувши свої особисті інтереси, в часи визвольної боротьби зі зброєю в руках міцно тримали національний прапор, проголошуючи Українську Народню Республіку.

6 лютого б. р. о год. 12-й у літній міста Bad-Reburg після довгої та тяжкої недуги відійшов від нас на вічний спо-кій інж. Левко Зозуля, хорунжий армії Української Народньої Республіки.

Покійник народився 18. III. р. 1901 в селі Стружки на Поділлі. Середню шко-лу закінчує в р. 1919 в м. Бар, і того ж року вступає в лави кінного полку імені Гетьмана Івана Мазепи, 2-ї Во-линської Дивізії. В р. 1920 після тяжких боїв з військом червоного окупанта покійник разом з своєю частиною за- лишає дороги українські простори та відходить на еміграцію.

В тяжких умовах лагерного життя інтернованих покійник вступає до Української Юнацької школи кіннотчи-ків в м. Каліш, котру й закінчив в ран-зі хорунжого. По закінченню Юнацької школи умови безкомпромислового життя змушують покійника разом з побратим-ми зброї далі взятися за сокиру, щоб в тяжких умовах праці в лісі, без від- повідного забезпечення оджею та ін-струментами, здобувати собі щоденний кусень хліба. 3-х річна тяжка праця в лісі підірвала здоров'я небіжчика. В 1925 р. йому щастяє перейти кордон Чехо-Словацьчини та дістатися до м. Подєбрад де вступає він на інженерний

факультет Української Госп. Академії, котру й absolvує в р. 1930 з титулом інженера-гідротехніка. По закінченню Академії працює він за фахом. Але того- часна загально-європейська криза зася- гає його та змушує зайнятися новим, тяжким на тогочасні умовини фахом народнього вчителя на Карпатській Україні. І тільки безмежна любов до свого народу дає йому сили перебороти всі труднощі учителя-бездержавника та здобути собі любов і пошану як в школі, так і поза школою серед місце-вого населення. По трагічному березні р. 1939 небіжчик повертається до Подє-брад, де мешкають родичі його друже-ни, та після довгих шукань влаштуо-ється на працю при Гідрологічному Інституті в Празі, звідкля незабаром забирають його німці та вивозять до Німеччини на «перешкіл» на величез-них фабриках т. з. Hering-Werke у Ваттенштеті, де покійник працює до приходу американців.

Тіло небіжчика було перевезено до Gostar a/Harz, де при участі товаришів та знайомих II лютого б. р. поховано на місцевому цвинтарі побіч недавно померлого б. л. Др. Павла Лисика.

Похоронний обряд перевів о. Татомир, священник УАПЦ з Галендорфу в супроводі мішаного хору Галендорфсь-кої УАПЦ. Небіжчик залишив у глибо-кому смутку дружину, брата, братову та небожа.

Спи спокійно, Дорогий товаришу і друже.

Друзі.

кож вплив російського поета Блока (поема «Дванадцять») і «Слова о Полку». В таких виразах, як «в гармати на гор-лі» («Б. св.», ст. 70) або «Я член партії соняшного світла» («Б. св.», ст. 88) яв-но звучить Маяковський. А крім того — стилізація народних дум, а дуже часто і просто беззастережне використання їхніх мистецьких засобів (дієслівні рими, анафори, постійні епітети і інш.). Все це, звичайно, не може не понизити ми-стецького тону Барчиних творів. Хоч правда, в значній кількості своїх поезій («Новонароджені», «Бранка», «Скорб», «Батько і син», «Видіння», «Полілля», «Великомучениці Берліну», «Нона» і інш.) Барка вже зумів осилити ті впли-ви, зумів перетопити їх в полум'ї своєї творчої фантазії, і ті поезії вже зву-чать оригінально, по-барківському.

Як негативний момент слід відзначити також те, що Барка дуже часто вживав москалізми (басня, вор, зола, прийде-тьс я і інш.), а також те, що іноді його го-лос з мистецького тону зривається на публіцистику, як от:

Фашист — ворог неба; мікроб дикта- торського скаженства і здичавіння;

він ненавидить духовні сили і люди- ну, якщо вільна і совісна. Образа для землі — он що фашист!

(«Білий світ», ст. 91).

А кілька таких місць, як:

Нема

дурного беззаконія над нами.

Згөрлі: злодій-фюрер і тюрма...

(«Білий світ», ст. 44).

крім того, що публіцистичні, ще й наївні. В кількох випадках поет вживає неесте- тичні або невлучні метафори (бомби в образі крашанок-розбовтків або нама- гання передати тонкість мелодії світання грубим «брыз-брыз»). До негативних моментів належить також те, що поет подекуди допускається метафоричної перенасиченості. Такі «перейскравлені» місця, набираючи самодостатнього зна- чення, тим самим затемнюють основний зміст поезії.

Всі ці негативні моменти, а особливо сторонні впливи, Барка, підіймаючись до осіяних творчих вершин, мусить подолати. І, звичайно, немає жадних під- став не вірити, що він їх подолає.

ОЛ. ЗАПОРІЗЬКИЙ.

Н. ШЕРБИНА

Поет нездоланного духу

3) (Пам'яті В. Є. Свідзінського)

ПОЕТ НАШОЇ ДОБИ

Робить помилку О. Веретенченко, за- значаючи, що Свідзінський «співець уявних речей». («Нова Україна», 11 лип- ня 1943. Полтава).

Досліджуючи творчість В. Свідзінсь-кого періоду після «Вересня», треба мати на увазі відзначені вище складні психо- логічні перипетії в житті поета, про які знають лише найближчі його приятелі, власне, одиниці. А треба сказати, що поет не любив згадувати ні в розмові, ані у творчості, про козську любовну історію, тим більш розповідати наймо- лодшому поколінню.

Інтимна лірика В. Свідзінського тим і характеристична, що досліджувати її можна тільки з погляду біографічної методі. Тоді стає ясно, чому поет гово- рить про можливу «згоду», треба гадати, зі своєю померлою дружиною:

Як засіяло б усе навгасано,
Світло б спахнуло на кожнім стеблі, —
Коли б здолавши закон нездоланий,
Голос твій знов зазвучав на землі.
О, як беріг би кожен твій подих...
Не відстрахнули б ми радість хистку,
Мислі, жадання були би у згоді.
(«Медобір»).

Поет визнав свою помилку «необач- ного захоплення», але до старої своєї до- мівки зміг вернутися лише тоді, як не стало його дружини.

По з'ясуванні життєписних «таємниць» елементи «містичного» («Баллада» 1938) стають лише нашаруванням фантастич- ного абстрагування явищ і екзотизу- вання речей навколо символів — голуба,

тобто, автора, який сумує біля «князів- ни» — своєї колишньої дружини:

В нагірних палатах плаче князівна.
Рука не згинає напружених струн.
Сумує край неї голуб безгнівний,
Друг її вірний, сивий буркун.

Треба вважати за невірне твердження рецензента «Вересня» Я. Савченка про те, що Лірика В. Свідзінського — це лірика «передчуваної старости» («Жит- тя й Революція», жовтень 1928. Стор. 94—96. Київ). Бо ні в той час, коли Са- авченко писав рецензію, ні в «Медобірі», як і в житті та в праці поета, — старос- ти не відчувалось ніколи.

Так само невірне визначення М. Шере- мета, що Свідзінський — поет «поза про- стором і часом» («Літературна газета», 1940, Київ), з чим повкпно згоджується Олекса Розмай у найновішій анотації до творчости В. Свідзінського («Арка» ч. 4. 1947. Мюнхен).

Насправді ж В. Свідзінський — ні поза простором, ані поза часом.

Поза простором не може бути тому, що в його поезії орнамент, пейзажність, як і жива природа, — суто українські. Адже подекуди в нього згадується Україна. Яскравим підтвердженням цього є його такі рядки з поезії «Вув я в південній землі»:

Та над отчизну мою не знайшов я милі- шого краю:
Небо Вкраїні одно — радість нетлінна очам.

У Харкові поет жив край Основи, прославленої ім'ям Квітки-Основ'янен-

ка. Цей закуток В. Свідзінський оспівав у реалістичних тонах:

Густі морок. Кризь вікно одчинене
Дивлюсь один, як понад красу насипу
Віжать верхи вагонів... (1936).

Поза часом поезія В. Свідзінського не може бути тому, що в ній згадуються події, що відбувались на Україні в певні відрізи часу, наприклад:

Проста повість. Денікін — синів.
Старого догризли сухоти,
Ну, а люди поволі — садок
Та й тепер лиш бур'ян коло плоту.

(«Розкиляло колоса...», 1929.
«Модобір»).

Таким чином творчість поета В. Свід- зінського врістає своїм корінням в укра- їнський ґрунт.

Вірніший буде погляд Я. Савченка: «що його творчість, світовідчування й світогляд цілком поза нашою добою». («Життя й Революція», жовтень 1928). Під «нашою» треба розуміти совєтську добу.

Отже найвлучнішим визначенням буде, коли ми скажемо, що поет В. Свідзінсь-кий стоїть поза совєтською дійсністю, силою нав'язаною Україні та українсь- кому народові. В. Свідзінський — поет нашої доби, але поза совєтською дійсні- стю. І в цьому аспекті треба розглядати його творчість.

Слід пам'ятати, що в останні три десяти- років на Україні діє дві сили.

Одна, принесена з чужого ґрунту, на- кинена згори (комуністична). Ця сила — совєтська система.

Друга сила — справжня, хоч підне- вільна, але завжди протестуюча. Украї- на, що йде з глибини землі, що росте з реального ґрунту, що бунтується й пов- стає, але якій щораз утинас голову пер- ша, чужа сила. Утинас, а вона раз-у-раз чудодійно росте знов, бо має для цього свій природний ґрунт.

(Далі буде.)

Про підручник проф. Ковалева

Проф. П. Ковалів, «Грамматика укр. мови»
(Див. „Н. Ж.“ ч. 12)

«Во воно неначе стягнене з кількох речень», каже він. — «А хто його стягав?» — звичайно запитують скептики. Вставні речення прикметні не «особливою інтонацією», що її характеризує автор як вимову «наче півголоса» (?), а пришвидшеним темпом. Визначивши правильно функцію підрядних речень, автор заразом неправильно говорить (на ст. 128) про обов'язкову «уявну» наявність того, що його в граматиці називають співвідносним словом (автор називає це «уявним займенником»): «(Те) село, де... Не можна зрозуміти, як можна тепер говорити про «скорочення складних речень». Адже це колись ще Потєбня висміяв! А той матеріал, що сюди належить, — це просто рівнобіжні конструкції. Найбільше — тут можна говорити тільки про заміну одних конструкцій другими. Та чи не найгірше тут те, що наш автор зробив це цілком за російським «стабільним» підручником (але й там немає терміну «скорочення»), дарма що не всі російські заміни можливі в українській мові. Напр., чи можна беззастережно рекомендувати для української мови побудову «Учень приніс книжку, подаровану вчителю»?

Далі треба відзначити як хибу в підручнику проф. П. Ковалева те, що він не додержується норм сучасної української літературної мови і в поданому матеріалі (діалектизм: *тудою, най, обидвох, їдж, тої, цеї, їх* у присвійному значенні), і в своїй власній мові («по відношенню до», «щелина», «азбука», «дещо» в значенні «трохи», «підметом с», «палка», «по природі своїй», «фруктові дерева», «зареву», «більш довшою», «менш самостійних» тощо).

Методичні хиби підручника — відзначена вище неясність та нечіткість визначень і взагалі викладу, а також непослідовність та непогодженість в розміщенні й розгляді матеріалу. Напр.,

прислівники *міри, мети, причини* в класифікації прислівників включені в групу способу дії, а в класифікації підрядних речень ці види фігурують самостійно, про «шиплячі» в розділі фонетики мови нема, а потім вони фігурують і т. ін.

Але треба зробити нарешті висновок. Ми розумієм, що видання в наших умовах такої книжки, як підручник проф. П. Ковалева — нелегка справа. Про це пише й сам автор у кінцевому слові: «Випускаючи в світ оцю граматику, на закінчення друку хочу сказати традиційними словами нашого народу: «Слава тобі, Господи!» Так, тепер з полегшенням може відхнути й щиро подякувати Богові, що дав мені силу вператися з цим важким завданням.» Тим то не хотілося б її, цієї праці, гудити чи хоч виносити цю огуду поза фахові кола, як про це писав якимось в одній своїй рецензії сам проф. П. Ковалів, що радив подавати авторові критичні зауваги листовно. Алеж це можна робити тоді, як праця ще в рукописі, як вона ще не стала суспільним чинником і не може... ну, шкодити чи що. А як вона розійшлася в тисячах примірників, як вона понесла в народ не те, що треба, тоді не можна мовчати. Як видасть хтось невдалі вірші чи інші «твори», їх можуть скоро забути, і від того шкоди нікому ніякої не буде. А тут книжка, що з неї наші люди, наша молодь мають учитися найдорожчого нашого добра на чужині — нашої мови, а вона дезорієнтує їх у матеріалі, хибно навчає. І той, кому видно хибні цієї книжки, повинен про це привселюдно сказати, зокрема остеретти вчителів наших численних шкіл, що керуються нею в своїй роботі. Цим підручником треба користуватись дуже обережно!

В. ЧАПЛЕНКО.

В Українській Вільній Академії Наук

24 лютого відбулася конференція керівних органів членів УВАН, яка затвердила проект Статуту УВАН.

За цим статутом УВАН складатиметься з чотирьох відділів: історично-філологічного, правничо-економічного, природничо-медицинського та фізично-математично-технічного, які в свою чергу складатимуться з фзхових секцій і комісій. При відділах передбачені спеціальні науково-дослідні інститути і класи з усіх галузей мистецтва.

Наукова корпорація УВАН складатиметься з дійсних членів, членів кореспондентів та наукових співробітників.

Переведення УВАН на новий статут буде зроблено через існуючі групи, які мають рекомендувати перший склад дійсних членів УВАН.

На конференції керівних членів УВАН підтверджено на один рік повноваження проф. Д. Дорошенка, як президента УВАН. Як відомо проф. Д. Дорошенко знаходиться в Канаді, куди він переїхав ще в листопаді минулого року. Д. Дорошенко має читати лекції з історії української церкви. В «Українському Голосі» (Вінніпег) з'явилася велика стаття про роботу Української «Вільної Академії Наук» на еміграції.

З'їзд музейних і бібліотечних робітників на еміграції

Українська Вільна Академія Наук порушила перед Відділом Культури і Освіти ЦПУЕ питання про необхідність скликання весною 1948 року з'їзду музейних, архівних і бібліотечних робітників на еміграції з метою упорядкування справи з рестрацією цінних пам'яток української культури на чужині, збирання бібліотечних комплектів для

майбутніх українських центральних бібліотек, так звані «обов'язкові примірники», справи з охороною могил та розміщенням і далішим перевезенням найцінніших матеріалів.

Високо цінуючи всяку приватну ініціативу, УВАН уважає за необхідне всю роботу в цій справі координувати і підпорядкувати національним інтересам українського народу.

Академія на честь Шевченка

9-го лютого ц. р. в залі театру українського табору Сомме-Касерне заходила молодь відбулась академія на честь Шевченка. Можна було б привітати зусилля молоді для вшанування пам'яті поета. Молодь справді старалася все зробити якнайкраще. Та як видно, таку поему, як «Кавказ», не кожен декламатор-аматор продекламує. Так само й з вокальними нумерами, як це не парадоксально звучить: тим тяжче дати собі раду, що ширше знані вокальні п'єси. Але можна було б вважати виставу за задовільну, якби вона була запланована виключно, як вистава для молоді, а не для широкого загалу. Для широкого ж громадства треба готуватись поважніш і мобілізувати кращі фахові сили. З прикрістю треба підкреслити, що те свято, якому на рідних землях ми старались надавати всенационального й репрезентативного характеру, було святом єднання українського народу, на еміграції, опинившись в руках культурно-освітніх урядовців, звелось до мало поважних, з усякого погляду, вистав молоді.

Матвій Хандога

8 лютого цього року помер у Пітсбурзі США перший редактор першого українського робітничого часопису «Гайдамаки» в Америці Матвій Хандога. Покійний народився в Стрільських Нових (Бібреччина) в Західній Україні. До Америки приїхав ще перед першою світовою війною. Він заснував у Нью-Йорку допомогове товариство «Гайдамаки» і був першим редактором тижневої робітничої газети, цієї ж назви, що почала виходити ще в 1909 році. Після війни став редактором час. «Народне Слово», що виходить в Пітсбурзі, як орган Товариства «Українська Народня Поміч» і нараховує вже 32 роки свого існування. На посаді редактора цього часопису Матвій Хандога був 27 років.

Похорон відбувся 12 лютого ц. р. на православному цвинтарі в Пітсбурзі.

В статті, присвяченій Хандозі, Володимир Кедровський такими словами характеризує покійного:

«Матвій Хандога все своє життя борювався з неволею духовною; як редактор газети та як громадський діяч він усе своє життя ніс, в міру своїх сил, світло просвіти в народні маси та, як громадський діяч, кляк до самоорганізації українських людей в Америці, допомагав організуванню того життя на всіх ділянках його чи то громадського чи церковного. Був він не лише світським, але й церковним ширим діячем... Праця й зусилля покійного редактора «Народного Слова» Матвія Хандоги лишили глибокий позитивний слід у житті й розвитку такої нашої організації «Народня Поміч».

Доповідь у Райтерзайху

23 лютого 1948 року до табору Райтерзайх завітав полковник М. Чоботарів. Він зробив доповідь на тему про «Українську державність». Ще задовго до початку доповіді театральна зала була заповнена старшими і молодшими таборянами. Доповідь була багато змістовна і захоплююча; люди з великою цікавістю вислухали доповідача, який докладно спиняся на деяких етапах визвольної боротьби, змалювавши ті суб'єктивні чинники, що діяли тоді на Україні. П-н Чоботарів підкреслював велике історичне значення III і IV Універсалів Центральної Ради, які й тепер не втратили своєї державно-творчої сили. По доповіді присутні задавали питання, на які доповідач відповідав повно й вичерпно.

На жаль, таких доповідей у нас на протязі двох років, відколи існує наш табір, не було, а якщо й були, то майже всі вони мали вузько-партійне зафарблення, а не державно-творчий характер. А тому частина нашого загалу, мало обізнана з нашою визвольною боротьбою 1917—21 років, не знає нашої історії, а дехто навіть починає нашу історію від «30 червня 1941 року».

Від імени мейкапців табору Райтерзайх складаю найціршу подяку п. полковникові М. Чоботареву за дуже змістовну доповідь. Ветеран.

Молодий українець (24 роки), що закінчив французьке військо та наразі знаходиться на відпочинку в санаторії, — бажає мати міцний зв'язок з українською 22-26 літ, котра бажала б відіхати з ним до його родини у Франції. Зголошення надсилати до редакції «Наше Життя», або на адресу: Soldat Nicolas Filla, Todmoss (Schwarzwald) Sanatorium „18 juin“ Zone Française.

Добрий початок

(О. Ган: «Трагедія Миколи Хвильового»)

Можна по-різному розглядати діяльність Миколи Хвильового, але не можна заперечити, що це була яскрава постать на тлі нашого національного життя в 20-х роках. І ця постать завжди притягатиме увагу істориків політичної й культурної боротьби за наше визволення. Тим то й книжка О. Гана про Хвильового притягає увагу й цікавість читачів. І читання її не розчаровує, а навпаки, захоплює змістовністю, яскравістю викладу.

Взагалі це перша, наповнена фактами першоджерельного походження, праця про Хвильового. У цьому її безперечна цінність. Але на її добрій якості позначилась і фахова компетентність автора, що переконливо інтерпретує ту фактичну канву праці (хоч у літературній частині він і не вичерпує теми, обіцяючи зробити це в другій частині).

Книжка спростовує чимало хибних відомостей про Хвильового (що він був син робітника, росіянин з походження — його мати була українка) і дає яскраву характеристику його, як людини й діяча. Автор правильно пояснює ідейні шукання й хитання Хвильового соціально-політичними умовами того часу (негативний вплив Скоропадщини, що скомпромітувала серед широких мас ідею українського відродження, також вплив централістичних тенденцій московської політики на Україні й т. ін.); правильно визначає романтичний характер його творчості й мислення, як також і пізніший перехід на реалізм (у «Вальдшнепа», «Івані Івановичі» тощо).

Книжка О. Гана про Хвильового — це перше такого характеру (літературно-рознавче) видання після війни на еміграції, щасливий у цьому розумінні початок, і за нього треба подякувати в-нові «Прометей», що взагалі видає переважно свіжі, нові речі.

Книжку цю можна широко рекомендувати читачеві.

В. Ч—о.

Центральне Представництво Української Еміграції в Німеччині

Український Центральний Допомоговий Комітет

Повідомляємо, що місяць березень 1948 р. призначено за ударний місяць збірки національних вкладок.

У цей місяць всі особи, віком понад 20 років, що визнають себе належними до української спільності, мають сплатити національні вкладки за 1946 і 1947 р.р. Одночасно розпочинається збірка національної вкладки за 1948 р.

Національну вкладку за 1948 р. приймається за умов сплати нац. вкладки за попередні роки. На підставі поданих квитанцій про сплату нац. вкладок пізніше ЦПУЕ видаватиме персональні посвідчення.

Голова: Головиний секретар:
В. Мудрий. д-р Н. Гіряк.

Богословсько-Педагогічна Академія УАПЦ в Мюнхені оголошує запис студентів на літній семестр, що почнеться з 10 березня ц. р.

При Академії відкривається також відділ церковної музики, що готує висококваліфікованих диригентів і знавців церковної музики.

Приймаються особи з закінченою середньою освітою.

Заяви з документами про освіту, про стан здоров'я, про сповідь і причастя подавати на адресу: München 23, Wilhelmstr. 6/III, Theologische Akademie U.A.O.K. Ректорат.

Великодні листівки є вже до набуття в кооперативі „Пласт“, Байройт, Леопольд Касерне, Бл. 9.

В гурті 30% опусту.

Всіх заінтересованих повідомляємо, що укр.-англ. словник проф. др-а Лева Василя і проф. Вербяного Івана з'явиться в двох томах, разом коло 500 сторінок.

1-ший том буде готовий у перших днях квітня.

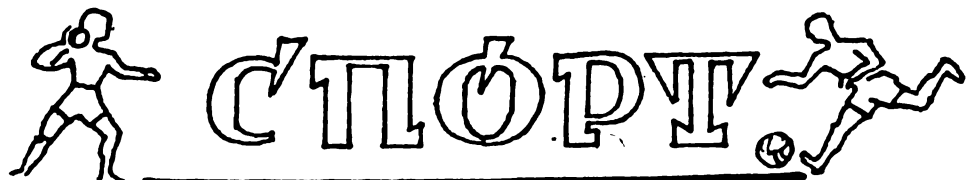
Кооператива „Пласт“ і кооператива „Праця“ в Байройті, Леопольд Касерне, Бл. 9.

ВИЙШЛА НОВА КНИЖКА:
МИКОЛА КОСТОМАРОВ

«КНИГИ БИТІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ».

Видає Українського Музею Архіву при УВАН. Ціна 3 марки.
Кольпоторам зникає.

Замовляти в Адміністрації «Нашого Життя». AUGSBURG 3, Silberstrasse 14.

* Два відомі угорські представники з футболу Матєвс і Саросі III грають тепер в Італійській професійній команді.

* Советський лейтнант Сергій Сукарев здобув світове мистецтво в стрільні з пістоля до рухомої цілі. На 300 можливих стрілів здобув 298.

* На міжнародних футбольних змаганнях в Істамбулі між «Спарто» — Прага і турецькою дружиною «Бешкіташ» прийшло до бешкету. Чехо-Словацький гравець так міцно ударив турка в

ногу, що його відвезли до шпиталю. Коли суддя свистком сповістив про кінець змагань, деяке число публіки вдерлося на грище і почало штурмувати чеських гравців, так що мусіла втрутитись поліція. Чехи потерпіли поразку 3:0.

* За Парагваєм, Венесуелою і Гватемалею, як четверта південно-американська держава Сан Сальвадор, відмовились взяти участь в олімпіаді в Лондоні.